

Huvudman

Vindelns kommun
[vindeln.kommun@vindeln.se](mailto:vindelns.kommun@vindeln.se)

Beslut

Datum 2024-09-17
Dnr SI 2024:3876
Sida 1 (29)

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Älvbrinkens skola i Vindelns kommun.

Beslutet i korthet

Skolinspektionen har våren 2024 inlett en tillsyn av Älvbrinkens skola i Vindelns kommun och har besökt skolan den 28–29 maj 2024.

Skolinspektionen bedömer det föreligger brister avseende extra anpassningar och särskilt stöd, garantin för tidiga stödinsatser och tillgång till elevhälsa. Bristerna är omfattande och föreligger i alla steg i arbetsgången med stödinsatser vid skolenheten. Skolinspektionen bedömer att de påtalade bristerna allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen. Denna bedömning görs mot bakgrund av det handlar om omfattande brister som medför att ett stort antal elever vid Älvbrinkens skola inte får det stöd de har rätt till.

Det föreligger även brister som rör trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling. Elevernas arbetsmiljö är otrygg, ordningsstörningar förekommer och eleverna får inte förutsättningar att koncentrera sig på undervisningen. Skolans ordningsregler och hur de efterlevs följs inte upp och utvärderas och det saknas förebyggande arbete för att skapa trygghet och studiero samt för att motverka kränkande behandling.

Vidare föreligger brister då det finns elever på skolan som läser svenska som andraspråk som får sin undervisning huvudsakligen enligt kursplanen för svenska och inte enligt kursplanen för svenska som andraspråk.

Skolinspektionen förelägger huvudmannen att vid vite vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister.

Beslut

Föreläggande vid vite

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 och 27 §§ skollagen (2010:800) Vindelns kommun att vid vite av 1 000 000 kronor senast **måndag den 17 mars 2025** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande extra anpassningar och särskilt stöd, garantin för tidiga stödinsatser samt tillgång till elevhälsa. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Vindelns kommun inte följer detta föreläggande kan Skolinspektionen ansöka hos förvaltningsrätten om utdömande av vitet, därtill kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande vid vite gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. **Beslutet om föreläggande vid vite får enligt 28 kap. 2 § skollagen överklagas, se bilagan.**

Vindelns kommun ska vidta följande åtgärder

Extra anpassningar och särskilt stöd

1. Rektorn ska genomföra en uppföljning och analys av lärarnas och elevhälsans arbete med extra anpassningar och tillgången till utrustning och material som behövs för arbetet med extra anpassningar. Inkom med en redogörelse för uppföljningen, analysen och eventuella beslut om åtgärder (3 kap. 5 § och 4 kap. 4 § skollagen; bilaga till förordningen [SKOLFS 2010:37, nedan Lgr 22] om läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, 2.2 Kunskaper och 2.8 Rektorns ansvar).
2. Se till att ansvarig lärare bedömer huruvida elev 14, 15, 25, 26, 33, 35, 37 och 38 är i behov av extra anpassningar samt i så fall planerar vilka extra anpassningar eleven ska ges. Om det framkommer sådana omständigheter som medför att en utredning om särskilt stöd ska inledas för någon av eleverna ska rektorn se till att en sådan utredning startas. Inkom med en redogörelse för den bedömning som gjorts avseende aktuella elevers eventuella behov av extra anpassningar, vilka extra anpassningar som har satts in samt ange om en utredning om särskilt stöd har startats för någon av eleverna (3 kap. 5 och 7 §§ skollagen).
3. Se till att extra anpassningar dokumenteras i elevernas individuella utvecklingsplaner för årskurs 1–5. Redogör för de åtgärder som vidtagits för att extra anpassningar ska dokumenteras i enlighet med författningarnas krav (3 kap. 5 § och 10 kap. 13 § skollagen).

4. Se till att vid minst ett tillfälle informera samtliga lärare och elevhälsans personal om skollagens krav kring när skolpersonal ska anmäla till rektorn att en elev kan vara i behov av särskilt stöd och skolans rutiner för detta. Inkom med en redogörelse för när och hur informationen har förmedlats (2 kap. 34 § andra stycket skollagen samt 3 kap. 5 och 7 § skollagen).
5. Rektorn ska se till att en utredning om en elevs behov av särskilt stöd inleds för varje anmälan om behov av särskilt stöd som görs till rektorn eller den rektorn har delegerat uppgiften att ta emot anmälningar till. I varje utredning av behov av särskilt stöd som startas ska samråd ske med elevhälsan, såvida det inte är uppenbart obehövligt. Rektorn ska dokumentera hur många sådana anmälningar som inkommit till rektorn under perioden **den 17 september 2024 – den 10 mars 2025** samt vilket datum en utredning har startats för respektive elev. Inkom med ovan angivna dokumentation (3 kap. 7 § skollagen).
6. Rektorn ska starta utredningar av elevers behov av särskilt stöd avseende elev 6, 7, 10, 12, 17, 30, 48, 49, 50. Inkom med en redogörelse för vilket datum en utredning har startats för respektive elev (3 kap. 7 § skollagen).
7. Rektorn ska se till att en utredning om särskilt stöd genomförs innan beslut om att utarbeta åtgärdsprogram fattas. Inkom i förekommande fall med beslut om anpassad studiegång och/eller åtgärdsprogram som avser eleverna 10, 12, 17, 30, 48, 49 och 50 samt uppgift om vilket datum en utredning om särskilt stöd färdigställts för respektive elev (3 kap. 7 och 9 §§ skollagen).
8. Rektorn ska se till att ett beslut om åtgärdsprogram fattas avseende elev 14, förutsatt att eleven bedöms vara i behov av särskilt stöd. Om elevens behov av särskilt stöd inte tidigare utretts ska rektorn se till att en sådan utredning startas. Inkom med skolans utredning om särskilt stöd och det beslut som fattats med anledning av utredningen om sådan dokumentation har upprättats, alternativt inkom med en redogörelse för vilket datum en utredning om särskilt stöd har startats för eleven (3 kap. 7 och 9 §§ skollagen).
9. Se till att elever som är i behov av särskilt stöd ges stöd i enlighet med elevens beslutade åtgärdsprogram (3 kap. 7 och 9 §§ skollagen).
10. Se till att beslut om åtgärdsprogram innehåller uppgift om vem eller vilka som har fattat beslutet, en beskrivning av elevens stödbehov och hur det ska tillgodoses samt information om när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och om vem som är

ansvarig för uppföljning och utvärdering. Inkom med skolans fem senast beslutade åtgärdsprogram (3 kap. 9 § skollagen).

11. Se till att beslut om anpassad studiegång innehåller en motivering utifrån rekvisitet att beslut om anpassad studiegång får fattas om det särskilda stödet inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar. Se vidare till att beslut om anpassad studiegång innehåller uppgifter om vilka avvikelser som görs från den timplan och de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen. Inkom med skolans tre senaste beslut om anpassad studiegång (3 kap. 9 och 12 §§ samt 29 kap. 10 § skollagen samt 32 § förvaltningslagen [2017:900]).

Garantin för tidiga stödinsatser

1. Se till att ansvarig lärare i samråd med personal med specialpedagogisk kompetens, om det efter en särskild bedömning kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla gällande kriterier för bedömning av kunskaper, bedömer om eleven ska ges extra anpassningar eller om en anmälan till rektorn enligt 3 kap. 7 § skollagen ska göras. Inkom med en redogörelse för de elever i förskoleklass och lågstadiet som efter en särskild bedömning under perioden **den 17 september 2024 – 10 mars 2025** har bedömts
 - ska ges extra anpassningar, samt vilka extra anpassningar som har planerats för eleven, respektive
 - ska anmälas till rektorn för utredning om behov av särskilt stöd, samt datum för när en utredning om särskilt stöd har inletts (3 kap. 4 § och 3 kap. 4 a skollagen).
2. Se till att ansvarig lärare samråder personal med specialpedagogisk kompetens vid planering av extra anpassningar i ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik i förskoleklassen och lågstadiet (3 kap. 4 § och 3 kap. 4 a skollagen).
3. Se till att rektorn skapar rutiner för arbetet med att genomföra en uppföljning av extra anpassningar som getts i svenska, svenska som andraspråk och matematik i förskoleklassen och lågstadiet i slutet av förskoleklass och i slutet av årskurs 3. Rutinerna ska omfatta hur ansvarig lärare ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens vid uppföljningen samt hur resultatet av uppföljningen ska överföras till den lärare som ska ansvara för eleven i nästa årskurs (3 kap. 4 b § skollagen).
4. Se till att vid minst ett tillfälle informera lärare och personal i elevhälsan om skollagens krav kring uppföljning och överlämning inom ramen för garantin för tidiga stödinsatser samt om skolans rutiner. Inkom med en redogörelse för när och hur informationen

har förmedlats (2 kap. 34 § andra stycket skollagen och 3 kap. 4 b § skollagen).

Tillgång till elevhälsa

1. Huvudmannen ska, i samråd med rektorn, genomföra en uppföljning av tillgången till specialpedagog/speciallärare för specialpedagogiska insatser vid skolenheten samt av vilka ytterligare resurser som behövs för att leva upp till skollagens bestämmelser om sådana insatser. Inkom med en redogörelse för uppföljningen samt för vilka åtgärder som vidtagits för att säkerställa att tillgången till specialpedagog/speciallärare är sådan att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses (2 kap. 25 § skollagen).

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

1. Se till att rektorn följer upp elevernas trygghet i skolmiljön och studiero i undervisningen, analyserar vilka hinder som finns för att elever ska vara trygga och ha studiero samt, utifrån uppföljningen och analysen av vilka behov som finns i verksamheten, beslutar om åtgärder som ska vidtas. Uppföljningen och analysen ska omfatta personalens gemensamma arbetsätt och förhållningssätt avseende trygghet och studiero, organisation kring rastvakter, medverkan av elevhälsan i arbetet med trygghet och studiero, rutiner när ordinarie lärare är frånvarande samt hur skolans lokaler påverkar studieron. Inkom med en redogörelse för uppföljningen, analysen och beslutade åtgärder. (4 kap. 4 § och 5 kap. 3 § skollagen)
2. Inkom med en redogörelse för de åtgärder som har genomförts vid skolenheten i det förebyggande och åtgärdande arbetet för att skapa trygghet och studiero under perioden **den 17 september 2024 – 10 mars 2025** (5 kap. 3 § skollagen).
3. Se till att rektorn vid minst ett tillfälle följer upp ordningsreglerna och hur de följs och analyserar orsakerna till uppföljningens resultat. Eleverna ska medverka vid uppföljningen. Inkom med en redogörelse för hur uppföljningen har gått till, resultatet av analysen samt en beskrivning av genomförda åtgärder (5 kap. 5 § skollagen).
4. Se till att upprätta en plan mot kränkande behandling som innehåller en översikt över de åtgärder som behövs i den egna verksamheten för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever och en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under läsåret 2024/25. Planen ska upprättas under medverkan av eleverna (6 kap. 6 och 8

§§ skollagen, 2 § förordningen (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med en plan mot kränkande behandling).

Svenska som andraspråk

1. Se till att den eller de lärare som bedriver undervisning i ämnet svenska som andraspråk planerar undervisningen utifrån kursplanen i ämnet och att undervisningen behandlar kursplanens centrala innehåll (9 kap. 1 § skolförordningen samt Lgr 22, avsnitt 5 Kursplaner).
2. Se till att lärare som bedriver undervisning i ämnet svenska som andraspråk ges kompetensutveckling om föreskrifter som gäller för undervisning i ämnet svenska som andraspråk. Detta gäller inte om läraren är behörig för undervisning i ämnet (2 kap. 34 § andra stycket skollagen och Lgr 22, 2.8 Rektorns ansvar).

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.umeå@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 3177, 903 04 Umeå. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr 2024:3876) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har, utifrån uppgifter om eventuella missförhållanden, våren 2024 inlett en tillsyn av Älvbrinkens skola i Vindelns kommun. Utbildningen vid skolan omfattar förskoleklass och grundskola årskurs 1–6. Det går cirka 270 elever vid skolan.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Älvbrinkens skola följer gällande bestämmelser om extra anpassningar och särskilt stöd, garantin för tidiga stödinsatser, tillgång till elevhälsa, trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling samt svenska som andraspråk.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan och rektorn mellan den 28 maj och 7 juni 2024. Kompletterande intervju med skolans rektor har genomförts den 14 augusti 2024. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bland annat skolans plan mot kränkande behandling, skolans ordningsregler, utredningar om en elevs behov av särskilt stöd och åtgärdsprogram. Huvudmannen har getts tillfälle att yttra sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Skolinspektionen redogör först för de omständigheter som framkommit i tillsynsutredningen och som ligger till grund för myndighetens bedömning, därefter anges de bestämmelser som tillämpas och slutligen redovisar Skolinspektionen sin bedömning i det här fallet.

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

I de fall Skolinspektionen refererar till enskilda elever benämns de med siffror enligt elevförteckning (se aktbilaga 9).

Extra anpassningar och särskilt stöd

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Extra anpassningar

Flera lärare samt elevhälsans representanter uppger att det finns elever vid skolan som är i behov av stöd i form av extra anpassningar, men som inte får de extra anpassningar de behöver eftersom det saknas tillräckligt med utrustning och material för arbetet med att utforma lärmiljön och ge extra anpassningar såsom penngrepp, tangels, foam-rollers, skärmväggar, hörselkåpor och sittkuddar. Elevhälsans representanter uppger att det förekommit att lärare behövt bygga egna skärmväggar. En lärare beskriver att bristen på utrustning och material för arbetet med att utforma lärmiljön och ge extra anpassningar lett till att skolans lärare håller hårt i de hjälpmedel de har och inte längre vill lämna in hjälpmedel till specialpedagogen inför sommaren då de förstått att de inte får tillbaka hjälpmedlen efter sommaren. Vissa lärare berättar att de fått göra en lista på hjälpmedel de vill ha, men att det inte funnits möjlighet att faktiskt köpa in dessa hjälpmedel. Rektorn bekräftar att det finns begränsad tillgång till utrustning och material för arbetet med att utforma lärmiljön och ge extra anpassningar.

Lärarna uppger att det finns elever vid skolan som inte får extra anpassningar, men som skulle behöva det. Enligt lärarna rör det sig bland annat om elev 14, 25, 26, 33, 35, 37 och 38. Rektorn uppger vidare att elev 15 inte får det stöd i form av extra anpassningar som eleven behöver.

En lärare som undervisar i årskurs 4–5 uppger att läraren inte dokumenterar extra anpassningar alls.

Anmälan till rektorn och utredning om särskilt stöd

Flera lärare samt elevhälsans representanter berättar att om en lärare bedömer att extra anpassningar inte är tillräckliga för en elev skriver läraren själv en pedagogisk kartläggning, utan stöd av personal i elevhälsan. Vissa lärare uppger att kartläggningen görs på lärarens eget initiativ men att det kan hända att de pratar med specialläraren under processens gång. Efter att läraren har skrivit en pedagogisk kartläggning ansöker läraren om särskilt stöd och ärendet tas upp vid ett elevhälsomöte. Enligt några lärare deltar rektorn sällan vid dessa möten. Lärarna uppger vidare att det ofta är någon profession från elevhälsan som saknas på elevhälsoteamsmötena vilket medför att många ärenden inte hinns med och blir liggande länge innan ärendet kan hanteras.

Elevhälsans representanter samt skolans rektor uppger att rutinen är att klassläraren gör en kartläggning av elever när läraren bedömer att extra anpassningar inte är tillräckliga, och att kartläggningen därefter lyfts i elevhälsoteamet som gör en analys av kartläggningen. Kartläggningen som lärarna gör är en beskrivning av elevens behov och vad som fungerar i elevens undervisning. Analysen som elevhälsan gör är en bedömning utifrån kartläggningen om vilka stödinsatser som är lämpliga att sätta in.

Beträffande elev 20 berättar en lärare att lärare har gjort en anmälan till rektorn men att ingenting har hänt efter det. En lärare berättar att elev 13 har kartlagts, men att det sedan inte hänt någonting. Några lärare uppger att för de elever som lärare gjort pedagogiska kartläggningar för är det bara en elev som fått sitt behov av särskilt stöd utrett. En lärare uppger att elevärenden inte blir till åtgärdsprogram i så många fall och läraren anser att fler åtgärdsprogram behövs på skolan. Läraren berättar att läraren skulle behöva skriva 17 pedagogiska kartläggningar vilket läraren inte har tid med.

Enligt personal i elevhälsan har inte en utredning om en elevs behov av stöd genomförts om det bara gjorts en kartläggning av lärare och analysen från elevhälsan saknas. En specialpedagog uppger att skolan under läsåret 2023/2024 inte färdigställt en enda utredning om en elevs behov av särskilt stöd. Elevhälsans representanter uppger att följande elever saknar åtgärdsprogram, men där stödbehov anmälts: Elev 20, 21, 24, 27, 51 och 52.

Personal i elevhälsan uppger vidare att trots att ingen utredning om särskilt stöd har genomförts under läsåret 2023/2024, har det förekommit att åtgärdsprogram upprättats. Detta bekräftas av övriga representanter från elevhälsan, som säger att åtgärdsprogram skrivs, men att utredning om särskilt stöd hoppas över.

En lärare berättar att elev 8 och 9 har uppmärksammats ha stödbehov utifrån genomförda kartläggningar och är anmälda till elevhälsoteamet för utredning, men att eleverna sedan inte tagits upp på något elevhälsoteammöte. En lärare berättar att vissa lärare skriver kartläggningar hela tiden trots att de vet att kartläggningarna inte kommer leda till att eleverna får något stöd).

En lärare uppger att elev 6 och 7 ges extra anpassningar och har "fått avslag" på utredning om elevernas behov av särskilt stöd, trots att läraren bedömer att eleverna måste få hjälp. Elevhälsans representanter uppger att elev 6 och 7 har utretts men tidigare rektorn beslutade att ett åtgärdsprogram inte skulle utarbetas trots att elevhälsan bedömer att eleverna är i behov av särskilt stöd.

Beslut om särskilda stödåtgärder utan utredning om särskilt stöd.

Elevhälsans representanter uppger att trots att en utredning om särskilt stöd inte har genomförts under läsåret 2023/2024, har åtgärdsprogram upprättats utan föregående utredning. Elevhälsans representanter uppger vidare att elever kan få beslut om anpassad studiegång utifrån hög skolfrånvaro, men att det i dessa fall inte görs någon utredning om elevens behov av särskilt stöd som föregår beslutet. Exempelvis elev 12, 17, 48, 49 och 50 har anpassad studiegång men ingen utredning om särskilt stöd. Representanterna uppger även att elev 10 och 30 har åtgärdsprogram men ingen utredning om särskilt stöd.

Några lärare uppger att finns många elever som har kartläggningar men där åtgärdsprogram inte upprättats då lärarna inte har tid och inte får hjälp med att skriva och uppdatera åtgärdsprogrammet. En lärare uppger att läraren blivit uppmanad att skriva åtgärdsprogram helt själv utan stöttning från elevhälsan.

Särskilda stödåtgärder stöd utan beslut om åtgärdsprogram

En lärare uppger att det förekommit att elever får särskilt stöd innan ett åtgärdsprogram har upprättats. Rektorn uppger att elev 14 har en resursperson, men att eleven saknar åtgärdsprogram.

Särskilt stöd i enlighet med beslutade åtgärdsprogram

Skolans rektor berättar att eleverna oftast får det stöd som rektorn beslutat om, men att det beslutade stödet kan utebli exempelvis om en speciallärare är frånvarande. Rektorn och flera lärare berättar vidare att resurspersoner som enligt åtgärdsprogram är riktade mot specifika elever kan behöva hoppa in som vikarier för att alla klasser ska få undervisning, vilket resulterar i att elever blir utan resurstöd. Vissa lärare uppger att detta inträffar ofta.

Några lärare berättar att det saknas speciallärare på skolan som har tid att jobba med eleverna på det sätt som krävs och att stödet därför ofta uteblir.

Utformning av åtgärdsprogram och beslut om anpassad studiegång

Skolinspektionen har tagit del av fyra beslut om åtgärdsprogram samt fem beslut om anpassad studiegång. Flera av besluten saknar namn och befattning på den som har beslutat om åtgärdsprogrammet, en beskrivning av elevens stödbehov och hur det ska tillgodoses och/eller information om vem som är ansvarig för att åtgärderna genomförs samt för att åtgärderna följs upp och utvärderas.

Granskade beslut om anpassad studiegång innehåller inte uppgifter om de föreskrifter som beslutet grundar sig på. Vidare saknar vissa av besluten uppgifter om vilka omständigheter som legat till grund för beslutet, samt uppgifter om vilka avvikelser från timplanen eller de ämnen och de mål som annars gäller för utbildningen som beslutet innebär.

Rättslig reglering

Extra anpassningar

Av 3 kap. 5 § skollagen framgår att om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, och inte annat följer av 7 §, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen.

Enligt 10 kap. 13 § skollagen ska läraren i årskurs 1–5 en gång per läsår i en skriftlig individuell utvecklingsplan sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen. Om ett åtgärdsprogram utarbetas behöver inte den individuella utvecklingsplanen innehålla en sammanfattning av vilka insatser i form av särskilt stöd som eleven behöver.

Alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever som är i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd och samverka för att göra skolan till en bra miljö för utveckling och lärande. Lärarna ska samverka med andra lärare i arbetet med att nå utbildningsmålen (Lgr 22, 2.2 Kunskaper).

Stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen ska dokumenteras i den skriftliga individuella utvecklingsplanen, i de fall det föreligger en skyldighet att upprätta en sådan, och elevens behov av särskilt stöd och hur dessa behov ska tillgodoses ska dokumenteras i ett åtgärdsprogram (prop. 2013/14:160 s. 32).

Utredning om särskilt stöd

Av 3 kap. 7 § skollagen följer bland annat att om det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan om det inte är uppenbart obehövt. Om en utredning visar att eleven är i behov av särskilt stöd ska eleven ges sådant stöd.

I förarbeten anges att det endast i undantagsfall bör kunna anses vara uppenbart obehövt att i en utredning om särskilt stöd samråda med den del av elevhälsan som har specialpedagogisk kompetens (prop. 2013/14:160, s. 25).

Åtgärdsprogram och beslut om särskilda stödåtgärder

Av 3 kap. 9 § skollagen framgår att ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn.

Enligt 3 kap. 12 § skollagen får ett beslut enligt 7 § innebära avvikelser från den timplanen samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen och det särskilda stödet för en elev inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar. I grundskolan ska den anpassade studiegången utformas så att eleven så långt som möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program. Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen.

Av 29 kap. 10 § skollagen framgår att i ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild tillämpas bland annat 31 och 32 §§ förvaltningslagen. Enligt förarbetena gäller paragrafen bland annat när beslut fattas i ärenden om särskilt stöd (prop. 2009/10:165 s. 928).

Enligt 31 § förvaltningslagen ska det för varje skriftligt beslut finnas en handling som visar bland annat vad beslutet innehåller samt vem eller vilka som har fattat beslutet.

Enligt 32 § förvaltningslagen ska ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt innehålla en klargörande motivering om det inte är uppenbart obehövt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som varit avgörande för myndighetens ställningstagande.

Huvudmannens och rektorns ansvar

Av 2 kap. 34 § andra stycket följer att huvudmannen ska se till att all personal i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet.

Av 4 kap. 3–4 §§ skollagen framgår att varje huvudman inom skolväsendet systematiskt och kontinuerligt ska planera och följa upp utbildningen på skolenhetsnivå. Huvudmannen ska även analysera orsakerna till uppföljningens resultat och utifrån analysen genomföra insatser i syfte att utveckla utbildningen.

Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar, särskilt stöd samt den hjälp de behöver (Lgr 22, 2.8 Rektorns ansvar).

Skolinspektionens bedömning

Extra anpassningar

Skolinspektionen bedömer att Älvbrinkens skola brister i arbetet med extra anpassningar. Av utredningen framgår att det finns elever vid skolan som behöver extra anpassningar men som inte får det på grund av bristande tillgång till utrustning och material för arbetet med att utforma lärmiljön och ge extra anpassningar. Detta gäller i vart fall elev 14, 15, 25, 26, 33, 35, 37 och 38.

Vidare bedömer Skolinspektionen att det är en brist att det finns lärare som undervisar i årskurs 1–5 som inte dokumenterar extra anpassningar i elevernas individuella utvecklingsplaner.

Anmälan till rektorn om att en elev kan vara i behov av särskilt stöd

Skolinspektionen bedömer att det är en brist att skolpersonal inte gör en anmälan till rektorn när de befarar att en elev inte kommer att uppfylla gällande betygskriterier, trots att eleven har getts extra anpassningar. Skolpersonal har en skyldighet att anmäla till rektorn om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Skolinspektionens utredning visar att skolans lärare istället påbörjar en så kallad pedagogisk kartläggning på eget initiativ

och att det är först när den pedagogiska kartläggningen är färdig som den tas upp på elevhälsoteamsmöten, där rektorn deltar. Det framgår även bland annat att det finns lärare som inte hinner genomföra behövliga pedagogiska kartläggningar samt att rektorn sällan deltar vid elevhälsoteamsmöten, vilket medför en fördröjning av när dessa elever kommer till rektorns kännedom. Skolinspektionen konstaterar att skolan inte har fungerande rutiner för hur information om att en elev kan vara i behov av särskilt stöd ska anmälas till rektorn.

Utredning startas inte när rektor mottagit anmälan

Skolinspektionen bedömer att det utgör en brist att skolan i stor utsträckning underlåter att genomföra utredningar om särskilt stöd. Det har också framkommit att bristen funnits under en lång tid, i vart fall ett läsår.

Av utredningen framgår att elevhälsan på skolan anser att en utredning om särskilt stöd består dels av den pedagogiska kartläggningen som lärarna gör innan ärendet lämnas till elevhälsan, dels av en analys som elevhälsan gör om vilka stödinsatser som är lämpliga att sätta in. Det framgår vidare att de pedagogiska kartläggningar som lärarna genomför genomförs helt och hållet på lärarnas eget initiativ, utan att rektorn eller elevhälsan informerats om att eleven kan behöva utredas för särskilt stöd. Elevhälsan uppger vidare att ingen utredning om särskilt stöd har genomförts under läsåret 2023/2024, eftersom elevhälsan inte gjort några analyser utifrån de pedagogiska kartläggningar som lärarna har sammanställt.

Skolinspektionen konstaterar att skolans rutin inte överensstämmer med den arbetsprocess som skollagen föreskriver. Lärare eller annan skolpersonal ska anmäla till rektorn när det finns behov av en utredning om särskilt stöd. När rektorn fått information om att en elev kan vara i behov av särskilt stöd är det rektors ansvar att se till att en utredning påbörjas skyndsamt. Utredningar om särskilt stöd kan vara olika omfattande, i vissa fall kan en utredning göras relativt enkel och i andra fall krävs en mer grundlig utredning. Överväganden behöver göras i varje enskilt fall om vem som ska ansvara för utredningen, vilka underlag som ska ingå och vilken personal som ska delta i arbetet med att kartlägga elevens skolsituation respektive i arbetet med den pedagogiska bedömningen av om eleven är i behov av särskilt stöd och hur skolan kan möta elevens behov.

Vidare uppger elevhälsan att elev 6 och 7 tidigare utretts för särskilt stöd och att tidigare rektorn beslutat att eleven inte ska ges sådant stöd. Elevhälsan anser emellertid att eleverna är i behov av särskilt stöd. Skolinspektionen bedömer därför att elev 6 och 7:s stödbehov behöver utredas på nytt.

Beslut om åtgärdsprogram fattas utan stöd i en utredning om särskilt stöd

Skolinspektionen bedömer att det är en brist att åtgärdsprogram utarbetas vid skolan utan att en utredning om berörd elevs behov av särskilt stöd har genomförts. När beslut om åtgärdsprogram tas utan att elevens stödbehov är ordentligt utrett finns det en risk att de stödinsatser som sätts in inte ger önskad effekt.

Av utredningen i ärendet framgår att i vart fall elev 10 och 30 har åtgärdsprogram men saknar utredning om särskilt stöd, samt att elev 12, 17, 48, 49 och 50 har anpassad studiegång men saknar en utredning om särskilt stöd. Huvudmannen behöver därför se till att en utredning om elevernas behov av särskilt stöd genomförs för dessa elever. Anpassad studiegång är ett ingripande beslut som kräver noggranna överväganden eftersom det kan innebära att eleven lämnar grundskolan utan fullständig utbildning. Anpassad studiegång ska därför endast beslutas av rektorn om det särskilda stödet för en elev inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar. Det innebär att anpassad studiegång är en åtgärd som kan användas om andra former för särskilt stöd har prövats och inte gett önskat resultat.

Särskilt stöd ges utan att det dokumenteras i ett beslut om åtgärdsprogram

Skolinspektionen bedömer att det är en brist att det finns elever som får särskilt stöd utan att eleverna har ett åtgärdsprogram. Detta gäller i vart fall elev 14, som har en resursperson trots att eleven inte har något åtgärdsprogram.

Att elevens behov av särskilt stöd utreds är en förutsättning för att skolan ska kunna vidta åtgärder som är adekvata och kopplade till elevens behov av stöd. Åtgärdsprogrammet ska vara ett redskap för lärare, rektorer och annan skolpersonal i arbetet med att stödja en elev i behov av särskilt stöd. Åtgärdsprogrammet är också en skriftlig bekräftelse på att eleven är i behov av särskilt stöd och vilka stödåtgärder som ska sättas in. Därför är åtgärdsprogrammet ett viktigt dokument ur ett rättssäkerhets- och likvärdighetsperspektiv.

Särskilt stöd ges inte i enlighet med en elevs beslutade åtgärdsprogram

Av utredningen i ärendet framgår att elever i betydande omfattning inte får det stöd som det beslutats om i deras åtgärdsprogram, vilket är en brist. Orsaken till att elever inte får det beslutade stödet är att personella resurser saknas, det vill säga att resurspersonal och speciallärare inte finns tillgängliga för att genomföra beslutade åtgärder. Huvudmannen behöver därför säkerställa att skolan har förutsättningar och tillräckliga resurser för att leva upp till skollagens bestämmelser om särskilt stöd.

Åtgärdsprogram och beslut om anpassad studiegång utformas inte i enlighet med författningarnas krav

Skolinspektionen har tagit del av fyra åtgärdsprogram och fem beslut om anpassad studiegång och kan konstatera att besluten har flera brister. Flera av besluten saknar information om vem som fattat beslutet, en beskrivning av elevens stödbehov samt information om vem som är ansvarig för att åtgärderna genomförs och vem som är ansvarig för att åtgärderna följs upp och utvärderas.

Beträffande beslut om anpassad studiegång innehåller dessa ytterligare brister utöver ovanstående. Samtliga av de granskade besluten saknar hänvisning till 3 kap. 12 §, som är den bestämmelse i skollagen som beslut om anpassad studiegång grundar sig i. Vidare saknar några av besluten uppgifter om vilka avvikelser från timplanen eller de ämnen och de mål som annars gäller för utbildningen som beslutet innebär.

Huvudmannen behöver säkerställa att varje beslut om åtgärdsprogram och beslut om anpassad studiegång uppfyller de lagstadgade kraven.

Garantin för tidiga stödinsatser

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Flera lärare uppger att skolan använder sig av det nationella kartläggningsmaterialet i förskoleklass samt det nationella bedömningsstödet i årskurs 1 samt att skolan gör särskilda bedömningar av elevernas kunskapsutveckling i förskoleklass och årskurs 1, under både höst- och vårterminen. Elevhälsans representanter berättar att en särskild bedömning av elevernas kunskapsutveckling även görs i årskurs 3.

Enligt en lärargrupp samt elevhälsans representanter får lärarna stöd av speciallärare när de särskilda bedömningarna görs samt då insatser utvärderas.

Flera intervjuade lärare uppger att de särskilda bedömningarna inte leder till att insatser sätts in. En lärargrupp samt elevhälsans representanter beskriver att en prioritering behöver göras beträffande vilka elever som får stöd eller inte - att olika elevers stödbehov ställs mot varandra - vilket leder till att ungefär hälften av de uppmärksammade eleverna inte får stöd. Några lärare uppger att skolans lågstadielärare inte får något stöd av elevhälsan i arbetet med extra anpassningar och om de ber elevhälsan om hjälp blir svaret nej. Elevhälsans representanter berättar att de har svårt att hinna med att ge lärarna stöd i arbetet med extra anpassningar, samt att elevhälsan ibland inte skriver in de extra anpassningar som behövs, då de vet att det saknas möjlighet att sätta in stödåtgärderna. Elevhälsans

representanter berättar vidare att det saknas resurser för att sätta in stöd till de elever som uppmärksammats. Rektorn berättar att elevhälsan skulle behöva en till specialpedagog för att hinna med allt som behöver göras inom arbetet med garantin för tidiga stödinsatser.

Flera lärare ger exempel på elever där stödbehovet uppmärksammats tidigt utan att några insatser genomförts alls eller att det dröjt alltför länge innan insatser kommit på plats. En lärargrupp ger exempel på elever i årskurs 5 och 6 där lärarna flaggat om elevernas stödbehov sedan årskurs 1 och 2 utan att få gehör. Läraren berättar vidare att beträffande elev 10 uppmärksammades stödbehovet i förskoleklass, men inget stöd sattes in förrän eleven började årskurs 3, då eleven redan hade stora kunskapsluckor. En annan lärare uppger att det finns elever som uppmärksammats vid genomförda kartläggningar i förskoleklassen, men där inget stöd satts in förrän vårterminen i årskurs 1. Rektorn uppger att elev 15 inte får det stöd i form av extra anpassningar som eleven behöver.

Vidare är elev 6, 7, 14, 33, 35 och 49 som berörts under rubriken extra anpassningar och särskilt stöd, exempel på elever som omfattas av garantin för tidiga stödinsatser men som inte ges extra anpassningar och/eller inte har utretts för särskilt stöd.

Rättslig reglering

Enligt 3 kap. 4 § skollagen ska det göras en särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling i förskoleklassen och lågstadiet om det utifrån användning av ett nationellt kartläggningsmaterial eller bedömningsstöd finns en indikation på att eleven inte kommer att uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper för årskurs 1 och 3 i svenska, svenska som andraspråk eller matematik. Om det efter en sådan bedömning kan befaras att eleven inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper som gäller för grundskolan, ska det skyndsamt planeras sådant stöd som anges i 5 § (extra anpassningar) eller göras en anmälan till rektorn enligt 7 §.

Enligt 3 kap. 4 a skollagen ska ansvarig förskollärare eller lärare samråda med personal med specialpedagogisk kompetens vid en särskild bedömning enligt 4 §, vid planering av stöd som anges i 5 § när det upptäcks att sådant stöd behöver ges i svenska, svenska som andraspråk eller matematik i förskoleklassen eller lågstadiet.

Av 8 kap. 2 § skolförordningen (2011:185) och 3 och 5 §§ Skolverkets föreskrifter om obligatoriska nationella kartläggningsmaterial i språklig medvetenhet och i matematiskt tänkande (SKOLFS 2019:16) framgår att Skolverkets kartläggningsmaterial i språklig medvetenhet och i matematiskt tänkande ska användas vid avstämningstillfällen under höstterminen i förskoleklassen.

Av 9 kap. 22 b § skolförordningen och 3 och 5 §§ Skolverkets föreskrifter om obligatoriska nationella bedömningsstöd i svenska, svenska som andraspråk och matematik i årkurs 1 (SKOLFS 2016:66) framgår att bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling samt taluppfattning ska användas vid avstämningstillfällen under både höstterminen och vårterminen i årskurs 1.

Av förarbetena till skollagens bestämmelser om garantin för tidiga stödinsatser framgår att syftet med bestämmelserna inte enbart är att ge elever stödinsatser tidigt, utan även att specialpedagogisk kompetens ska delta i utformning och utvärdering av stödåtgärder för att säkerställa att åtgärderna är utformade efter elevernas behov (prop. 2017/18:195, s. 51 f.).

Skolinspektionens bedömning

Av utredningen i ärendet framgår att skolan använder sig av nationellt kartläggningsmaterial i förskoleklassen och nationellt bedömningsstöd i årskurs 1. Vidare framgår att särskilda bedömningar av elevernas kunskapsutveckling genomförs i samråd med speciallärare i förskoleklass samt i årskurs 1 och 3.

Flera lärare samt elevhälsans representanter uppger att stödinsatser inte sätts in utifrån de stödbehov som uppmärksammas vid de särskilda bedömningarna. Detta bedömer Skolinspektionen är en brist. Det framkommer också att bristerna funnits under en längre tid.

Det är även en brist att specialpedagogisk kompetens inte deltar i planering av extra anpassningar i svenska, svenska som andraspråk och matematik i lågstadiet, då lärare i lågstadiet berättar att de inte erhåller något stöd från elevhälsan i arbetet med extra anpassningar.

Tillgång till elevhälsa

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Flera av skolans lärare uppger att skolans elevhälsa inte kan tillgodose de behov av specialpedagogiska insatser som skolans elever har. Enligt lärarna saknar lågstadiet tillgång till specialpedagog. Några lärare berättar att skolans elevhälsa på pappret innefattar alla kompetenser som ska ingå, men att de inte är tillgängliga i verkligheten och att det sällan går att få svar då elevhälsan kontaktas.

Personal i elevhälsan uppger att elevhälsan bara hinner med akuta åtgärder och att de inte hinner med att arbeta hälsofrämjande och förebyggande.

Skolans rektor uppger att skolans elevhälsa inte kan tillgodose de behov av specialpedagogiska insatser som skolans elever har. Tidigare fanns det två

specialpedagoger på skolan, men nu finns det bara en specialpedagog på 300 elever vilket inte är tillräckligt för att tillgodose de behov som finns på skolan. Befintlig specialpedagog ska arbeta 40 procent mot vardera låg- och mellanstadiet, men i praktiken tror rektorn att specialpedagogen arbetar 20 procent mot lågstadiet och 60 procent mot mellanstadiet. Resterande 20 procent arbetar specialpedagogen mot andra skolor i kommunen.

Rättslig reglering

Av 2 kap. 25 § skollagen framgår att det för eleverna i grundskolan ska finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsans arbete ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande och elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal. Elevhälsan ska vara en del av skolans kvalitetsarbete. Vid behov ska elevhälsan samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten.

Av bestämmelsens andra stycke följer att för medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator och specialpedagog eller speciallärare.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen inte uppfyller skollagens krav i fråga om tillgång till specialpedagog/speciallärare för specialpedagogiska insatser. Tillgången till personal med specialpedagogisk kompetens vid skolenheten är inte tillräcklig för att tillgodose elevernas behov av specialpedagogiska insatser och för att kunna fullgöra lagstadgade uppgifter. Flera lärare uppger att skolans elevhälsa inte räcker till i förhållande till de behov som finns vid skolan och att det saknas tillgång till specialpedagogiska insatser. Personal med specialpedagogisk kompetens i elevhälsan uppger att de inte räcker till och rektorn, som är ansvarig för verksamheten, anser att skolan inte har tillräcklig tillgång till specialpedagogisk kompetens för att tillgodose elevernas behov. Att tillgången till specialpedagogisk kompetens inte är tillräcklig framgår även av den utredning som gjorts kring skolans arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och garantin för tidiga stödinsatser, då flera av bristerna är kopplade till att elevhälsan inte fullgör sina uppgifter inom dessa områden.

Huvudmannen behöver säkerställa att elevhälsoteamet vid Älvbrinkens skola är dimensionerat så att elevhälsan kan tillgodose elevernas behov av medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan måste ha de resurser som krävs för att elevhälsan ska kunna fullgöra sina uppgifter vad gäller extra anpassningar, särskilt stöd och

garantin för tidiga stödinsatser. Elevhälsoteamet beskriver vidare att de i nuläget främst hinner med att hantera akuta situationer. Det är väldigt viktigt att skolans elevhälsa får de resurser som krävs för att elevhälsan ska kunna arbeta förebyggande och hälsofrämjande på ett sätt som hjälper eleverna att utvecklas mot utbildningens mål.

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Tryggheten på skolan

Elever, lärare, elevhälsan och rektorn beskriver bristande trygghet på skolan, exempelvis i form av ett hårt språkbruk och kränkningar. Elever uppger att lärare säger till om något händer, men några elever säger att lärarna inte brukar göra något mer än att säga till, även om tillsägelsen inte ger någon effekt. Elever i samtliga intervjugrupper tycker att det borde finnas fler rastvakter ute på skolgården, då personalen inte ser allt som händer där. Eleverna nämner som exempel att det ofta saknas rastvakter vid sidan av skolan, i skogen samt vid fotbollsplanen. Elevhälsan och lärarna uppger att det främst är mellanstadiet som har problem kring trygghet. Lärarna och rektorn uppger dock att det skett en positiv utveckling de senaste åren. Enligt rektorn är bidragande orsaker till förbättringen att rektorn pratat med personal om hur de ska bemöta elever, samt att vissa elever fått enskild undervisning eller undervisning i mindre grupp.

Studieron på skolan

Elever i årskurs 3, 5 och 6 säger att de ibland har studiero men att det ibland är pratigt och att andra elever kan komma in i klassrummet och störa. Elever i årskurs 6 säger att när klassen har vikarie kan det bli dålig studiero men att det är bättre när de undervisas av ordinarie klasslärare.

Lärarna berättar att studieron skiljer sig mycket beroende på elevgrupp. Lärarna uppger att elever springer runt, lämnar klassrummet och rör sig i korridorerna. Några lärare säger att de upplever studieron som ganska dålig. I en lärargrupp säger lärarna att de fått till en bättre studiero, men att det tidigare varit ostrukturerat.

Lärarna berättar att ljudvolymen från skolans idrottshall påverkar studieron på övriga lektioner negativt. Lärarna uppger att den vägg som skiljer gymnastiksalen från klassrummen bara går halva vägen upp till taket och att det sedan är öppet, vilket gör att elever i närliggande klassrum blir väldigt påverkade av ljuden från gymnastiksalen.

Förebyggande insatser för att skapa trygghet och studiero

Intervjuade elever i årskurs 3, 5 och 6 uppger att de inte haft något temaarbete kring trygghet och studiero. Vissa elever uppger att de fått besvara enkäter kring trygghet och studiero, men menar att det sedan inte händer något.

Lärarna uppger att det saknas övergripande insatser från huvudmannen som syftar till att skapa studiero. Däremot tillämpar skolan fasta platser, gemensam lektionsstruktur, introduktion och schema för dagen i syfte att skapa studiero. En lärare uppger att läraren försökt utforma en plan för att det inte ska bli stökigt när eleverna har vikarie tillsammans med elevhälsan, men att elevhälsan inte velat medverka vid utformandet av en sådan plan. På fråga om insatser vidtagits för att skapa trygghet tar lärarna upp att antalet rastvakter utökats. Lärarna säger att det saknas förebyggande insatser för att förbättra tryggheten och att personalen har efterlyst värdegrundsarbete. Även om lärarna pratar med sina respektive klasser om hur man ska vara mot varandra, saknas ett strukturerat skolövergripande värdegrundsarbete. Enligt en lärargrupp sker inget förebyggande arbete alls kopplat till trygghet.

Elevhälsans representanter uppger att skolans trygghetsteam inte hinner arbeta förebyggande kring trygghet och studiero.

Rektorn berättar att följande insatser genomförts i syfte att skapa trygghet och studiero: Fler vuxna ute på rasterna, gemensam lektionsstruktur för alla klasser samt att klassrum möblerats om.

Vid kompletterande rektorsintervju anför rektorn att en analys av skolans problem med att upprätthålla trygghet och studiero gjordes i slutet av mars 2024 där bland annat rektor, specialpedagoger samt företagshälsan deltog. Rektorn berättar att de hållit tre träffar och vid ett tillfälle deltog samtlig personal vid Älvbrinkens skola. Resultatet av analysen är enligt rektorn att sjukfrånvaro bland personal och nedskärningar är bidragande anledningar till de problem som skolan har. Rektorn uppger att inga stora förändringar genomförts mot bakgrund av den genomförda analysen.

Rektorn uppger vidare att huvudmannen har varit informerad om skolans behov och de problem som finns kring bristande trygghet och studiero, men att huvudmannen inte vidtagit några åtgärder eller varit delaktig i att förbättra situationen beträffande tryggheten och studieron på skolan på något sätt.

Ordningsregler

Elever i årskurs 5 och 6 känner till ordningsreglerna men berättar att det är många elever som inte följer dem. Eleverna i årskurs 6 uppger att de inte fått vara med och tycka till om skolans ordningsregler. Eleverna i årskurs 5

berättar att det är många elever som är missnöjda med skolans ordningsregler.

Flera lärare uppger att skolans arbete med ordningsregler blivit bättre än det varit förut samt att skolan infört en konsekvenstrappa som ska tillämpas när eleverna inte följer ordningsreglerna.

Under kompletterande rektorsintervju berättar rektorn att nuvarande ordningsregler togs fram tillsammans med skolans dåvarande elevråd under våren 2023. Rektorn berättar att dessa regler inte har följts upp tidigare, men att rutinen kring detta nu är ändrad och att skolan fortsättningsvis kommer att följa upp ordningsreglerna en gång per år. Enligt rektorn kommer även skolans nya elevråd att involveras i denna uppföljning. Rektorn uppger vidare att det tidigare varit otydligt, med olika regler i olika klassrum, och att det saknats en samsyn kring ordningsregler på skolan. Detta planerar rektor att ändra i och med det revideringsarbete som ska genomföras av ordningsreglerna.

Upprepat ordningsstörande beteende

Skolans rektor uppger att orsaker till upprepat ordningsstörande beteende utreds av det skolsociala teamet, som är en samverkanstjänst mellan skola och socialtjänst. Rektorn uppger vidare att en utredning av en elevs ordningsstörande beteende kan leda till att en utredning av elevens behov av särskilt stöd initieras.

Rektorn berättar att orsaker till upprepat ordningsstörande beteende har utretts för två elever under vårterminen 2023. Skolinspektionen har tagit del nämnda utredningar.

Förebyggande arbete mot kränkande behandling

Skolinspektionen har begärt att få ta del av innevarande samt föregående läsårs plan mot kränkande behandling. Huvudmannen har inkommit med ett dokument med titeln "plan mot diskriminering och kränkande behandling", daterat den 26 augusti 2022.

Några lärare uppger att de brukar visa planen mot kränkande behandling för eleverna. Några andra lärare berättar att det finns en plan mot kränkande behandling, men att den inte syns till i vardagen och aldrig omnämns för personalen.

Rektorn tror inte att planen mot kränkande behandling har använts eller reviderats under föregående rektors ledarskap. Rektorn uppger vidare att skolans avsikt är att revidera planen mot kränkande behandling med målsättning att ha en ny plan upprättad vid terminsstart höstterminen 2024. Vid kompletterande rektorsintervju berättar rektorn att personalen arbetat med att revidera planen mot kränkande behandling under den första arbetsdagen efter sommarledigheten 2024. Rektorn uppger vidare

att planen är att låta elever medverka via det elevråd som ska införas på skolan under höstterminen 2024, men att eleverna i nuläget inte medverkat i arbetet med planen mot kränkande behandling.

Anmälan, utredning och åtgärder vid förekomst av kränkande behandling

Elever i samtliga intervjuade grupper säger att personal ingriper när det uppstår våldsamma situationer eller när personal hör att elever uttrycker sig kränkande.

Flera lärare uppger att skolpersonal skriver en anmälan om kränkande behandling om de ser att en elev kränker en annan elev. Lärarna beskriver följande rutin när kränkningar uppdagas: Personalen skriver en anmälan och gör sedan även en incidentrapport. Sedan kontaktar personalen vårdnadshavare och därefter skickas ärendet in till rektor. Efter ett tag ska uppföljning genomföras. Lärarna samt rektorn uppger att de anser att det är tydligt hur personalen ska agera när de får kännedom om kränkande behandling eller våld mellan elever.

Lärarna berättar att åtgärder som kan vidtas utifrån en anmälan om kränkande behandling till exempel är samtal med vårdnadshavare, samtal med eleven och att personal har extra bevakning av elever under raster.

Rektorn berättar att om personal får kännedom om att en elev upplever sig kränkt ska en anmälan upprättas. Anmälningarna går direkt till kommunen och sedan finns det en administratör som skickar ut ärendet till rätt rektor.

Rättslig reglering

Trygghet och studiero

Enligt 5 kap. 3 § skollagen ska alla elever tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero. Med studiero avses att det finns goda förutsättningar för eleverna att koncentrera sig på undervisningen. Huvudmannen ska säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero.

Av förarbetena, prop. 2021/22:160 s. 49, framgår att huvudmannen ska säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero. Huvudmannens ställningstagande bör bl.a. baseras på en analys av vilka behov och förutsättningar som finns på den aktuella skolenheten och vilka åtgärder som därmed bedöms vara effektiva.

Av förarbetena, prop. 2021/22:160 s. 229 f. framgår vidare att huvudmannen ska se till att rektorn har de förutsättningar som behövs för att bedriva ett förebyggande arbete för att skapa trygghet och studiero. Huvudmannen måste bl.a. se till att rektorn har de resurser som krävs för

att trygghet och studiero ska kunna tillförsäkras alla elever. Vidare ska huvudmannen se till att den personal som har hand om utbildningen i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för ges möjligheter till kompetensutveckling och att all personal i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet (2 kap. 34 § skollagen). Ett förebyggande arbete innebär bl.a. att skolor och huvudmän följer upp elevernas såväl trygghet som studiero. Det innebär även att skolor och huvudmän analyserar vilka hinder som finns för att elever ska vara trygga och ha studiero och aktivt verkar för att dessa hinder undanröjs. Det kan bl.a. innebära att skolan förebygger ordningsstörningar genom väl förankrade ordningsregler och ett gemensamt förhållningssätt bland personalen och utveckling av det pedagogiska ledarskapet i klassrummet. Det kan även innebära ett fokus på att erbjuda en varierad undervisning av hög kvalitet och de extra anpassningar, särskilda stöd och utmaningar som eleverna behöver. Det förebyggande arbetet omfattar även ett aktivt arbete med att främja de normer och värden som ska prägla utbildningen, bl.a. alla människors lika värde och respekt för andra människors egenvärde samt jämställdhet, och åtgärder inriktade mot specifika problem som sexuella trakasserier eller andra former av kränkningar. Sammansättningen av elever på olika skolenheter kan också vara en av de faktorer som ingår i de analyser som ska göras. Utifrån en uppföljning och analys av vilka behov som finns i verksamheten kan både mer generella och särskilt riktade åtgärder behöva vidtas.

Enligt 5 kap. 5 § skollagen ska ordningsregler finnas för varje skolenhet. Ordningsreglerna och hur de följs ska regelbundet följas upp. Orsakerna till uppföljningens resultat ska analyseras. Ordningsreglerna ska utarbetas, följas upp och, vid behov, omarbetas under medverkan av eleverna. Rektorn beslutar om ordningsregler.

I förarbetena, prop. 2021/22:160, s. 236, anges även att skolan ska följa upp i vilken utsträckning ordningsreglerna följs och, om det finns brister, ta reda på orsaken till dessa. (...) Om det till exempel finns ordningsregler som fungerar mindre väl ur vissa avseenden eller som följs i låg utsträckning bör skolan utreda orsakerna till detta och antingen förändra reglerna eller implementera dem mer kraftfullt, om det anses viktigt att ha kvar dem, eller ta bort dem, om de vid en närmare analys inte anses behövas. Det ska i detta sammanhang beaktas att om elever och personal uppfattar att eleverna på ett systematiskt sätt inte följer skolans ordningsregler riskerar det att skapa en kultur där det är acceptabelt att bryta mot ordningsregler och andra normer för uppförande.

Enligt 5 kap. 9–10 §§ skollagen ska rektorn se till att saken utreds om en elev i grundskolan vid upprepade tillfällen stört ordningen eller uppträtt olämpligt eller om eleven gjort sig skyldig till en allvarligare förseelse.

Samråd ska ske med elevens vårdnadshavare. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 7 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas. Med utgångspunkt i vad som har framkommit vid utredningen ska rektorn se till att åtgärder genomförs för att få eleven att ändra sitt beteende.

Åtgärder mot kränkande behandling

Enligt 6 kap. 7 § skollagen ska huvudmannen se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling.

Enligt 6 kap. 8 § skollagen ska huvudmannen se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Enligt 2 § förordning (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med en plan mot kränkande behandling ska planen mot kränkande behandling upprättas, följas upp och ses över under medverkan av barnen eller eleverna vid den verksamhet som planen gäller för. Utformningen och omfattningen av barnens eller elevernas deltagande ska anpassas efter deras ålder och mognad.

Enligt 6 kap. 10 § skollagen är personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Skolinspektionens bedömning

Det finns brister i skolans förebyggande arbete kring trygghet och studiero

Av intervju svaren från såväl elever, lärare, elevhälsa och rektor framgår en bild av att det inte är en trygg skolmiljö på Älvbrinkens skola, samt att det emellanåt är dålig studiero. Även om vissa lärare och rektorn uppger att tryggheten på skolan blivit bättre, beskriver elever och lärare att det fortsatt råder bristande trygghet och studiero på skolan. Bland annat framgår att det förekommer ett hårt språkbruk och kränkningar på skolan.

Skolinspektionen bedömer att verksamheten inte uppfyller de krav som följer av skollagens bestämmelser om förebyggande arbete för att skapa trygghet och studiero. Ett förebyggande arbete innefattar att följa upp och kartlägga nuläge, analysera behov som finns i verksamheten och att identifiera hinder som finns för att elever ska ha trygghet och studiero samt genomföra åtgärder för att undanröja sådana hinder. I ärendet framkommer att verksamheten genomför uppföljning av elevernas trygghet och studiero genom enkäter, men att de genomförs utan att användas vidare i skolans arbete med trygghet och studiero. Vid Skolinspektionens tillsyn framkommer också flera hinder som finns för att elever ska ha trygghet och studiero som, såvitt framkommit, inte har uppmärksammats i skolans uppföljning. Exempelvis framkommer att skolan inte genomför något gemensamt värdegrundsarbete, att skolans trygghetsteam inte hinner arbeta förebyggande kring trygghet och studiero, att rastvakter inte har uppsikt över alla relevanta platser på skolgården, att studieron ofta brister när undervisningen bedrivs av vikarier och att skolans lokaler påverkar studieron negativt. Skolinspektionen bedömer att skolan inte har gjort en uppföljning och analys av nuläge och vilka behov som finns i verksamheten. Detta är en förutsättning för att skolan ska kunna bedöma vilka åtgärder som är relevanta för att förbättra tryggheten och studieron.

Även om vissa åtgärder har genomförts, bland annat fler rastvakter och en gemensam lektionsstruktur, bedömer Skolinspektionen att avsaknad av analys av de bakomliggande orsakerna till problemen medför de åtgärder som vidtagits inte får tillräcklig effekt. Skolinspektionen bedömer sammantaget att skolan inte lever upp till författningarnas krav när det gäller förebyggande arbete för att skapa trygghet och studiero.

Av utredningen i ärendet framgår även att huvudmannen har haft kännedom om situationen med bristande trygghet och studiero på skolan, men huvudmannen har inte vidtagit några åtgärder för att förbättra situationen. En analys av orsakerna till problemen med att upprätthålla trygghet och studiero uppges visserligen ha genomförts i mars 2024, men av utredningen i ärendet framgår att analysen inte resulterat i att några åtgärder vidtagits för att förbättra situationen. Skolinspektionen bedömer att huvudmannen behöver säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero. I detta ingår att huvudmannen måste se till att rektorn har de resurser som krävs för att trygghet och studiero ska kunna tillförsäkras alla elever.

Skolans ordningsregler och hur de efterlevs följs inte upp och utvärderas

Skolinspektionen konstaterar att skolan har ordningsregler och att eleverna varit delaktiga när reglerna togs fram. Skolinspektionen bedömer dock att skolan brister i arbetet med uppföljning och utvärdering av ordningsreglerna, då uppföljning och utvärdering av ordningsreglerna och

hur de efterlevs inte genomförts under läsåret 2023/2024. Det är viktigt att skolan regelbundet följer upp hur skolans ordningsregler fungerar och att orsaken till uppföljningens resultat analyseras. Det är även viktigt att eleverna är delaktiga både i framtagandet av ordningsregler och i uppföljning och utvärdering av ordningsregler.

Skolinspektionen noterar att skolans rektor identifierat att nuvarande regler är otydliga och att det saknas en samsyn bland personalen kring ordningsreglerna. Skolinspektionen vill i sammanhanget framhålla att det är viktigt att det finns en samsyn kring hur personalen ska arbeta för att ordningsreglerna ska efterlevas.

Utredning upprepat ordningsstörande beteende

Utredningen i ärendet visar att två elever har utretts för särskilt stöd under vårterminen 2023. Skolinspektionen har tagit del av utredningarna och kan konstatera att de innehåller resonemang kring orsaker till varför eleverna uppträder ordningsstörande samt att åtgärder har vidtagits i syfte att komma tillrätta med det ordningsstörande beteendet. Skolinspektionen har mot bakgrund av ovanstående inget att erinra i denna del.

Det saknas ett förebyggande arbete för att motverka kränkande behandling

Skolinspektionen bedömer att skolan brister i det förebyggande arbetet med att motverka kränkande behandling. Skolan har inte reviderat planen mot kränkande behandling sedan augusti 2022, vilket är en brist då planen mot kränkande behandling ska revideras och uppdateras varje år. Av det som framkommit kring skolans förebyggande arbete med trygghet framgår vidare att det inte heller vidtagits några åtgärder för att förebygga och motverka kränkande behandling av elever under läsåret 2023/2024. Att en plan mot kränkande behandling börjat upprättas för läsåret 2024/2025 föranleder ingen annan bedömning.

Händelser av kränkande behandling anmäls och utreds och åtgärder vidtas för att förhindra framtida kränkande behandling

Det framgår att skolan har fungerande rutiner för att se till att personal som får kännedom om att en elev upplever sig utsatt för kränkande behandling anmäler detta och att rektorn samt huvudmannen får ta del av dessa anmälningar. Vidare framgår att kränkingsanmälningar utreds och att skolan vidtar åtgärder i syfte att förhindra framtida kränkande behandling. Skolinspektionen har mot denna bakgrund inget att erinra i denna del.

Svenska som andraspråk

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Flera lärare uppger att det inte finns någon specifik undervisning i svenska som andraspråk (SVA) och att elever som ska läsa SVA undervisas utifrån innehållet i den ordinarie undervisningen i ämnet svenska, med förenklade uppgifter. Enligt lärarna finns det inte tid att planera undervisningen och bedöma elevernas kunskaper tillsammans med en lärare som är behörig för undervisning i ämnet SVA. Vissa lärare berättar att elever som läser SVA bedöms utifrån läroplanen i SVA.

Skolans rektor uppger att lärarna som undervisar i SVA inte alltid har de kunskaper som behövs för att kunna undervisa i SVA och rektorn inte heller förväntar sig att lärarna ska kunna undervisa i SVA. Rektorn bekräftar att det saknas möjlighet för lärarna att planera undervisningen och bedöma elevernas kunskaper tillsammans med en lärare som är behörig i SVA.

Rättslig reglering

Av 5 kap. 14 § skolförordningen framgår att undervisning i svenska som andraspråk ska, om det behövs, anordnas för

1. elever som har ett annat språk än svenska som modersmål,
2. elever som har svenska som modersmål och som har tagits in från skolor i utlandet, och
3. invandrarelever som har svenska som huvudsakligt umgängesspråk med en vårdnadshavare.

Enligt bestämmelsens andra stycke beslutar rektorn om undervisning i svenska som andraspråk för en elev. I 5 kap. 15 § skolförordningen anges att undervisning i svenska som andraspråk ersätter undervisning i svenska.

För grundskolan gäller en läroplan enligt 1 kap. 11 § första stycket skollagen (se 9 kap. 1 § skolförordningen). Av bilaga till läroplanen finns i förordningen - (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet - kursplanen för ämnet svenska som andraspråk. Vidare framgår kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier av Skolverkets föreskrifter (2011:19) om kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier för grundskolans ämnen.

I 2 kap. 34 § andra stycket skollagen anges att huvudmannen ska se till att all personal i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för enligt skollagen har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet. Enligt läroplanen har rektorn ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter (Lgr 22, 2.8 Rektorns ansvar).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns elever på skolan som läser svenska som andraspråk som får sin undervisning huvudsakligen enligt kursplanen för svenska och inte enligt kursplanen för svenska som andraspråk, vilket är en brist. Av utredningen framgår också att lärare som bedriver undervisning i SVA inte har de kunskaper som de behöver för att planera och bedriva undervisningen i enlighet med den aktuella kursplanen. Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och rektorn behöver säkerställa att berörda lärare får kompetensutveckling i syfte att de ska kunna bedriva undervisningen i enlighet med gällande föreskrifter.

Huvudmannens yttrande vid kommunikering av underlag för beslut

Huvudmannen har i yttrande den 5 september 2024 anført att det har skett en förstärkning av personalstyrkan men kan det fortfarande finnas organisatoriska utmaningar.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Ett föreläggande får förenas med vite. Ett föreläggande ska förenas med vite om föreläggandet avser en eller flera brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen, om det inte av särskilda skäl är obehövt (26 kap. 27 § skollagen).

Eftersom Vindelns kommuns verksamhet vid Älvbrinkens skola inte uppfyller de krav som följer av föreskrifter som gäller för verksamheten finns det skäl att förelägga Vindelns kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att uppfylla författningarnas krav. Vad huvudmannen anført i samband med kommunikering föranleder ingen annan bedömning.

Skolinspektionen bedömer att de påtalade bristerna allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen. Denna bedömning görs mot bakgrund av det handlar om omfattande brister som medför att ett stort antal elever vid Älvbrinkens skola inte får det stöd de har rätt till, vilket riskerar att medföra att eleverna inte når de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. Det föreligger brister i alla steg i arbetsgången med stödinsatser vid skolenheten. Det är avgörande för elevernas måluppfyllelse att de får det stöd de har rätt till (jfr prop. 2013/14:112, s. 44 f.). Även vad gäller

arbetet för att skapa trygghet och studiero finns brister som försvårar elevernas lärande och kunskapsutveckling. Flera av de brister som konstaterats har pågått en längre tid. Det har inte framkommit något särskilt skäl som gör vitet obehövt. Föreläggandet ska därför förenas med vite.

Ett vitesbelopp ska enligt 3 § viteslagen (1985:206) fastställas till ett belopp som med hänsyn till vad som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt kan antas förmå honom att följa det föreläggande som är förenat med vitet. Med hänsyn till huvudmannens ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt bedömer Skolinspektionen att vitesbeloppet ska bestämmas till 1 000 000 kronor.

Beslutet har fattats av regionchef Agneta Broberg.

Jurist Johannes Behndig har varit föredragande i ärendet.

I ärendet slutliga handläggning har även enhetschef Eva-Lena Ölund Brändström, regionjurist Linnéa Lundberg samt jurist Ellen Kalman medverkat.

Hur ni överklagar

Om ni anser att beslutet om föreläggande vid vite är felaktigt kan ni överklaga det genom att skriva till förvaltningsrätten. Ställ överklagandet till Förvaltningsrätten i Stockholm, men skicka det till Skolinspektionen, Box 3177, 903 04 Umeå, eller till skolinspektionen@skolinspektionen.se.

Ange följande i överklagandet:

- Namn, personnummer eller organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer.
- Vilket beslut ni överklagar och ärendets diarienummer.
- Vilken ändring ni vill ha och varför ni anser att beslutet ska ändras.

Om ni anlitar ett ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress och telefonnummer anges.

Överklagandet ska ha kommit in till Skolinspektion inom tre veckor från den dag ni har fått del av beslutet. Om ni företräder det allmänna, t.ex. en kommun, ska överklagandet istället ha inkommit inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid kommer Skolinspektion att pröva om beslutet ska ändras och sedan skicka överklagandet, handlingarna i det överklagade ärendet och eventuellt nytt beslut till Förvaltningsrätten i Stockholm.